

SAVSAD

Savunma ve Savaş Araştırmaları
Dergisi
The Journal of Defence and War
Studies

Duygu YILMAZ

Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi, Güvenlik
Bilimleri Fakültesi, Sosyal Bilimler Bölümü
Başkanlığı, Ankara, Türkiye.

Gendarmerie and Coast Guard Academy,
Faculty of Security Sciences, Department of
Social Sciences, Ankara, Türkiye. History,

Geliş Tarihi/Received 05.10.2024
Kabul Tarihi/Accepted 17.12.2024
Yayın Tarihi/Publication 19.12.2024
Date

Sorumlu Yazar/Corresponding
author:

Duygu YILMAZ

E-mail: dryilmazduygu@gmail.com

Atrf: Yılmaz, D. (2024). İkinci Dünya
Savaşı eşliğinde Hatay'da bir güvenlik
dinamiği: Hatay Jandarma Teşkilatının
kuruluşu ve gelişimi. *Savunma ve
Savaş Araştırmaları Dergisi*, 34(2),
151-174.

Cite this article: Yılmaz, D. (2024). A
security dynamic in Hatay on the
threshold of World War II:
Establishment and development of
Hatay Gendarmerie Organization.
*Savunma ve Savaş Araştırmaları
Dergisi*, 34(2), 151-174.

Content of this journal is licensed under a
Creative Commons Attribution-NonCommercial-
NoDerivatives 4.0 International License.

Araştırma Makalesi
Research Article

DOI:
10.54078/savsad.1561974

İkinci Dünya Savaşı Eşiğinde Hatay'da Bir Güvenlik Dinamiği: Hatay Jandarma Teşkilatının Kuruluşu ve Gelişimi

A Security Dynamic in Hatay on the Threshold of World War II: Establishment and Development of Hatay Gendarmerie Organization

ÖZ

II. Dünya Savaşı'nın patlak vermesiyle dünya genelinde siyasi ve askerî dengeler hızla değişmeye başlamıştır. Bu kaotik ortam, Türkiye'nin gündemine Hatay'ın güvenliği meselesini getirmiştir. Hatay, stratejik konumu ve etnik çeşitliliği ile dikkat çektiğinden bölgenin güvenliği meselesi önem taşımıştır. Bu bağlamda, jandarma teşkilatının kurulması kaçınılmaz hale gelmiştir. Teşkilatın kurulmasına yönelik adımlar yanında Hatay Meclisi, Hatay'ın güvenliğini sağlamak için yerel yönetimle iş birliği içinde çalışarak jandarma teşkilatının oluşturulmasına yönelik adımlar atmıştır. Dolayısıyla jandarma sadece askerî bir güç değil, aynı zamanda sivil otoriteyi destekleyen bir yapı olarak öne çıkmıştır. Bu durum hem yerel halkın güvenliğini sağlamak hem de merkezi otoriteye karşı bir denge unsuru oluşturmak açısından kritik bir rol oynamıştır. Teşkilatın kuruluş sürecinde gizli görüşmeler yapılmış, bu görüşmelerde Hatay'daki jandarma kuvvetlerinin mevcut durumunun analiz edilmesi ve güvenlik ihtiyaçlarının belirlenmesi önemli bir yer tutmuştur. Yapılan gizli toplantılarda, jandarmanın nasıl yapılandırılacağı, kadro ihtiyacı ve finansman konuları detaylı bir şekilde ele alınmıştır. Yerel halktan ve mevcut güvenlik birimlerinden temin edilen personel, asayişin sağlanmasında rol üstlenmiştir. Bu süreçte, personelin ihtiyaç duyduğu malzeme ve ekipman temini göz önünde bulundurulmuş, teşkilatın masraflarının karşılanması meselesi, Hatay'ın yerel yönetimi ile merkezi hükümet arasında yapılan görüşmelerde ele alınmıştır. II. Dünya Savaşı'nın getirdiği zorluklar, Hatay'da jandarma teşkilatının kuruluşunu kaçınılmaz kılmıştır. Bu süreç, Hatay'ın tarihi ve sosyo-politik dinamikleri açısından önemli bir dönüm noktası oluşturmuş, güvenlik meselelerinin çözümünde jandarmanın rolünü pekiştirmiştir. Hatay'ın güvenliğine yönelik atılan bu adımlar, savaş sonrası dönemde de etkilerini göstermiştir. Sonuç olarak II. Dünya Savaşı eşliğinde Hatay'da kurulan

Jandarma teşkilatı, bölgedeki güvenliği sağlamak ve olası dış tehditlere karşı Türkiye'nin savunma mekanizmasını güçlendirmek için atılan önemli adımlardan birisidir. Doküman analizi yöntemiyle yürütülen bu çalışma, Devlet Arşivleri Başkanlığı, Millî Savunma Bakanlığı Askerî Tarih Arşivinden elde edilen ve Hatay'da kurulan jandarma teşkilatına ilişkin hazırlık sürecini yansıtan belgelerin analiz edilmesiyle şekillenmiştir. Çalışma, Hatay'ın stratejik önemi doğrultusunda ulusal bütünlüğü pekiştirmek ve halkın huzurunu korumak için kritik bir rol üstlenen jandarma teşkilatının önemini ortaya koyması yanında askerî tarih çalışmaları alanında yapılacak araştırmalara da bir katkı sağlamayı amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: II. Dünya Savaşı, güvenlik, Hatay, Jandarma.

JEL Codes: Z00

ABSTRACT

With the outbreak of World War II, political and military balances around the world began to change rapidly. This chaotic environment brought the issue of Hatay's security to Turkey's agenda. Since Hatay draws attention with its strategic location and ethnic diversity, the security of the region became important. In this context, the establishment of the gendarmerie organization became inevitable. In addition to the steps towards the establishment of the organization, the Hatay Assembly took steps towards the establishment of the gendarmerie organization in cooperation with the local government to ensure the security of Hatay. Therefore, the gendarmerie came to the fore not only as a military force but also as a structure supporting civil authority. This played a critical role in terms of both ensuring the security of the local population and creating a counterbalance to the central authority. Secret meetings were held during the establishment of the organization, and in these meetings, the analysis of the current situation of the gendarmerie forces in Hatay and the determination of security needs played an important role. In the secret meetings held, how the gendarmerie would be structured, the need for staff and financing issues were discussed in detail. The personnel provided by the local people and existing security units played a role in ensuring public order. During this process, the provision of materials and equipment needed by the personnel was taken into consideration, and the organization's expenses were covered by negotiations between the local government of Hatay and the central government. As a result, the difficulties brought by the Second World War made the establishment of the gendarmerie organization in Hatay inevitable. This process constituted an important turning point in terms of the history and socio-political dynamic of Hatay reinforced the role of the gendarmerie in solving security issues. These steps taken for the security of Hatay also showed their effects in the post-war period. As a result, the gendarmerie organization established in Hatay on the threshold of the Second World War is one of the important steps taken to ensure security in the region and to strengthen Turkey's defense mechanism against possible external threats. This study, conducted using the document analysis method, was shaped by analyzing the documents obtained from the Military History Archives of the Ministry of National Defense, Presidency of the State Archives, reflecting the preparation process for the gendarmerie organization established in Hatay. The study aims to reveal the importance of the gendarmerie organization, which undertakes a critical role in strengthening national unity and protecting public peace in line with the strategic importance of Hatay, and also to contribute to research in the field of military history studies.

Keywords: World War II, security, Hatay, Gendarmerie.

JEL Codes: Z00

Giriş

Tarihi süreçte, iç güvenlik ve asayişini sağlama stratejileri, devletlerin kendilerine özgü uygulamalarıyla şekillenmiştir. Sınırların genişlemesi ve artan nüfus, genel olarak güvenliği sarsan gelişmeler olarak değerlendirilmiş devletler bu sorunu çözmek için örgütlü yapılar kurarak güvenlik stratejilerini resmî hale getirmiştir. Bu kapsamda 19. yüzyılın ilk yarısında iç güvenliğin sağlanmasına yönelik olarak Zaptiye Müşirliği kurulmuştur. Müşirlik, 1846'da Seraskerlik Makamına bağlı olarak faaliyet göstermeye başlamış, çeşitli yasal düzenlemelerle güçlendirilen bu teşkilat, 1869'dan itibaren Anadolu'da kolluk hizmetlerini yaygınlaştırmıştır. Teşkilatın 1879'da *Jandarma Daire-i Resmîyesi* olarak yeniden yapılandırılmasıyla iç güvenliğin merkezî bir idare altında daha etkin bir şekilde sağlanmasının temeli atılmıştır (Toprak, 1985, s. 1270; Tekir, 2020, s. 41). II. Meşrutiyet'in ilan edildiği 1908 yılı jandarma teşkilatı için bir dönüm noktası olmuş kapsamı ve nitelikleri gelişen teşkilat, *Jandarma Umum Kumandanlığı* adıyla yoluna devam etmiştir (Alyot, 2008, s. 29). Jandarma teşkilatı, I. Dünya Savaşı ve Millî Mücadele Dönemi'nde milletin bağımsızlık mücadelesine büyük katkılar sağlamış, Kuva-yı Milliye'nin güçlenmesinde ve Anadolu'daki direniş hareketlerinin gelişmesinde önemli bir rol oynamıştır. Cumhuriyet'in ilanının ardından da halkın güvenlik ve huzurunu temin için çalışmalarını devam ettirerek gelişimini sürdürmüştür (Yılmaz, 2023, s. 485).

Türkiye'nin iç güvenlik stratejilerinin belirlenmesinde kurumsal yapıların oluşturulmasının yanı sıra sınırların kesin hatlarla belirlenmesi de önemli bir stratejik hedeftir. Bu bağlamda Mustafa Kemal Atatürk, 1 Mayıs 1920'de TBMM kürsüsünde yaptığı konuşmada; Türkiye'nin sınırlarının belirlenmesinin önemli bir mesele olduğunu vurgulamış, millî sınırların güneyde İskenderun'un güneyinden başlayıp doğuda Musul, Süleymaniye ve Kerkük bölgelerini kapsayacak şekilde uzanması gerektiğini ifade etmiştir (Öztürk, 1981, s. 127). Türkiye'nin güney sınırlarının belirlenmesinde 20 Ekim 1921'de imzalanan Ankara İtilafnamesi önemli gelişmeler arasındadır. Türkiye ile Fransa arasındaki savaşı sona erdirmesi yanında Türkiye-Suriye sınırının belirlenmesinde de rol oynayan İtilafnameye göre Dört Yol ve Hassa Türkiye'ye katılmış, İskenderun Sancağı Fransa'nın denetiminde kalmıştır. 24 Temmuz 1923'de imzalanan Lozan Barış Antlaşması'nda Türkiye-Suriye sınırı Ankara İtilafnamesi'ndeki hükümler doğrultusunda belirlenmiş, bu durumda Antakya ve İskenderun, Misak-ı Millî sınırları dışında kalmıştır (Tekin, 2000, s. 217-219). Mustafa Kemal Atatürk'ün Misak-ı Millî sınırları içerisinde kabul ettiği Hatay üzerindeki kararlı tutumu çerçevesinde diplomatik çözüm çabaları 1936 yılında tekrar başlamıştır. Atatürk'ün ölümünden sonra da devam eden bu mücadele 1939 yılında Hatay'ın anavatanına katılmasıyla Türkiye lehine sonuçlanmıştır (Gönlübol & Sar, 1997, s. 139).

Atatürk'ün Hatay meselesi üzerindeki kararlı tutumu, II. Dünya Savaşı'nın gölgesinde Türkiye'nin güvenlik kaygılarına karşı alınan önlemlerden birisi olarak değerlendirilebilir. Nitekim 1939'da savaşın patlak vermesiyle birlikte Türkiye, güney sınırlarını korumak için hem askerî hazırlıklarını hızlandırmış hem de İskenderun Sancağı üzerinde nüfuzunu artırmaya çalışmıştır (Uça, 2002, s. 62). II. Dünya Savaşı yıllarında Türkiye'nin güney sınırlarında meydana gelen güvenlik sorunları arasında Suriye, İran ve Irak gibi ülkeler üzerinden Türkiye sınırları ihlal edilerek ülkede gasp, soygun, hayvan hırsızlığı ve eşya

kaçakçılığı gibi suçlar yer almış asayiş bozan bu durumlar karşısında Türk jandarması, iç güvenliğin sağlanmasında olduğu gibi sınır güvenliğini koruma konusunda da büyük bir çaba ve fedakârlık göstermiştir. Bu bağlamda, Hatay'da da bir jandarma teşkilatının kurulması bölgesel istikrar açısından kritik bir öneme sahip olmuştur (Süzgün, 2018, s. 384).

Hatay'da iç güvenliği sağlamaya yönelik çabalar, 1938 yılında Hatay Devleti'nin kurulmasıyla somut hâle gelmiştir. Çalışmada Hatay'da kurulan jandarma teşkilatına dair gelişmeler, dönemin arşiv belgelerinden yararlanılarak incelenmiştir. Özellikle Devlet Arşivleri Başkanlığı Millî Savunma Bakanlığı Askerî Tarih Arşivinden temin edilen belgeler, Ankara ile Hatay arasındaki resmî yazışma ve gizli görüşmeleri detaylı bir şekilde ortaya koymaktadır. Bu yazışmalar, jandarma teşkilatının kuruluşuna yönelik alınan kararların yanı sıra güvenlik ihtiyaçlarının belirlenmesi, personel temini ve finansman gibi önemli konuları da içermektedir. Arşiv belgeleri, Hatay'ın güvenliği ve jandarma teşkilatının oluşturulmasına ilişkin sürecin nasıl şekillendiğinin anlaşılmasına da kaynak teşkil etmektedir.

Fransa'nın Hatay'daki Askerî Etkisi ve Türkiye'nin Karşı Hamleleri

1930'lu yılların henüz başında Türkiye ile Fransa arasındaki olumlu ilişkiler, 1936'da İskenderun Sancağı'nda meydana gelen sorunlarla bozulmuştur. Milletler Cemiyetinin (MC) 26 Eylül 1936 tarihli toplantısında Fransa'nın Suriye ve Lübnan'a bağımsızlık tanınması yönündeki kararı, bu sorunlardan birisi olup Fransa tarafından alınan söz konusu karar, Sancak'taki yoğun Türk nüfusunun endişelenmesine yol açmıştır. Bu gelişme, Türkiye'yi harekete geçirmiş 9 Ekim 1936 tarihinde Türkiye tarafından Fransız Hükûmeti'ne bir nota gönderilmiştir. Nota ile Suriye ve Lübnan'a verilen bağımsızlığın yoğunluğu Türklerden oluşan İskenderun ve Antakya'da da tanınması gündeme taşınmış ancak konuyla ilgili Fransa ile Türkiye arasında yapılan görüşmeler olumlu bir sonuç vermemiştir (Sarınay, 1996, s. 12). Buna karşılık TBMM'de yapılan görüşmeler ve MC'nin Hatay nüfusunu analiz faaliyetleri bölgede Türk nüfusunun varlığını kabul ettiren önemli gelişmelerdir. 27 Ocak 1937 tarihinde MC tarafından kabul edilerek bölgeye özel bir statü verilmesine zemin hazırlayan Sandler Raporu, Hatay'ın resmi dilinin Türkçe olduğu ve bölge Türklerinin zorunlu askerlik sisteminden muaf olduğu kararına resmîyet kazandırmıştır (Kocatürk, 1983, s. 397). Rapora temel olan esaslar çerçevesinde Hatay'ın anayasası ve sınırları netlik kazanmıştır. MC tarafından kabul edilen Hatay'ın özel statüsüne ilişkin esaslar doğrultusunda Türkiye ile Fransa arasında Hatay'ın toprak bütünlüğüne yönelik antlaşmalar imzalanmıştır. Ancak Fransız memurların Türklere karşı olumsuz tutum sergilemeye devam etmeleri ilişkilerin bozulmasına sebep olmuş, bu gerginlik sonucu Hatay meselesinin çözümü için askerî girişimlere başvurulmuştur (Sarınay, 1996, s. 25; Ayın Tarihi, S 38, s. 95-97).

MC'nin İskenderun meselesini ele aldığı toplantıya katılan Dr. Tevfik Rüştü Aras, Sancak'ın statüsü hakkında belirlenen esasları bildiren bir telgrafı 27 Ocak 1937 tarihinde Ankara'ya göndermiş, buna göre İskenderun Sancağı'nın askerî gücü hakkında alınan kararları TBMM'ye şöyle aktarmıştır: *Sancağın ordusu yoktur. Hiçbir mecburi askerî hizmet orada ihdas olunamaz. Orada hiçbir askerî tahkimat yapılamaz, yalnız koney tarafından belirlenecek olan mahalli polis kuvvetleri teşkil olunabilir ve işbu polis*

kuvvetine lazım olan eslihadan gayri hiçbir esliha Sancağa sokulamaz ve orada bulundurulamaz. Teknik hususat bilahare yapılacak bir anlaşma ile tayin edilecektir (BCA, 30.10.0.0/ 222.501.4). Bu tür bir düzenleme, özellikle **Fransa ve Arap dünyasının** çıkarlarını ve bölgedeki **askerî güç dengesini** koruma çabasıyla ilişkilendirilebilir. Dolayısıyla Sancak'ta askerî güç sınırlamaları hakkında alınan bu karar MC'nin **Türk egemenliğinin** pekişmesini ve **Hatay'ın Türkiye'ye katılmasının** önlenmesi amacıyla bağdaştırılabilir.

MC Konseyi tarafından alınan askerî güç sınırlaması kararı, Fransa'nın İskenderun Sancağı'nda güvenliği kontrol etme isteğini yansıtmış dolayısıyla Hatay'ı askerî açıdan kısıtlamalarla çeviren bu karar karşısında Ankara Hükûmeti harekete geçerek bölgede iç güvenliği sağlama stratejileri geliştirmeye başlamıştır. Bunlardan birisi MC tarafından yayınlanan Sandler Raporunun *Sancak'ın yeterli jandarma ve polisten başka askerî gücü bulunmayacaktır*. Şeklindeki hükmüne karşılık Dahiliye Vekili Şükrü Kaya tarafından 28 Ocak 1937 tarihinde Vilayetlere ve Umumi Müfettişliklere 19 maddelik bir talimatname gönderilmesidir. Kaya'nın söz konusu talimatnamesinde *"İntizamın muhafazası için her türlü inzibati tedbirler alınmalı, polis, jandarma kuvvetler ona göre ihzar edilmeli ve mevki ve kumandanları da vaziyetten haberdar edilmelidir."* Şeklindeki ifadeleriyle Sancak'ta toplumsal düzenin korunabilmesi için güvenlik güçlerinin ve idari birimlerin hazırlıklı olmaları ve ilgili makamların gerekli önlemleri hızlı bir şekilde alabilmeleri gerektiğini vurgulamakta dolayısıyla güvenlik güçlerinin ve idarecilerin koordineli bir şekilde çalışmasının önemini ortaya koymaktadır (Sarınay, 1996, s. 40). Bölgedeki etnik ve siyasi gerilimler, dış müdahale riski ve sınır güvenliği gibi faktörler bu tür güvenlik önlemlerini ve talimatları gerekli kılmaktadır.

Türkiye-Fransa arasındaki ilişkilerin yumuşama dönemine girmesi II. Dünya Savaşı'nın sinyallerini veren Avrupa'daki siyasi karışıklık sırasında mümkün olmuştur. Fransa'nın Hatay üzerindeki anlaşmazlığa son vermek üzere Türkiye'ye diplomatik görüşmeler çağrısında bulunmasıyla iki ülke arasındaki gerginlik azalmıştır (Dağıstan & Sofuoğlu, 2008, s. 104). 3 Temmuz 1938'de Fransa'yı temsilen Huntziger ve Türkiye'yi temsilen Orgeneral Asım Gündüz'ün katılımıyla imzalanan *Türk-Fransız Askerî Antlaşması*, bölgenin asayiş ve güvenliğinin sağlanmasına ilişkin 2.500 kişilik bir kuvvetin teşkil edilmesine zemin hazırlamıştır (Soysal, 2000, s. 546; T.C. Genelkurmay Başkanlığı Harp Tarihi Dairesi, 1989, s. 135). Ardından Kurmay Albay Şükrü Kanatlı, Hatay Askerî Mümessili sıfatıyla 5 Temmuz 1938 tarihinde Hatay'a girmiştir (Kanatlı, 2006, s. V). 39'uncu Dağ Tugayı takviyeli 48'inci Alay Komutanı görevde bulunduğu sırada Hatay'a giren Şükrü Kanatlı, Hatay'ın Fransızlardan alınmasında üstün yararlılıklar göstermiş ve 5 Temmuz 1938'de Hatay'ın anavatanla buluşmasını sağlamıştır (Çapa, 2018, s. 27).

1938'in ortalarından itibaren Türkiye ile Fransa arasında atılan dostluk adımları, 2 Eylül 1938 tarihinde Hatay Millet Meclisinin açılmasını ve 6 Eylül'de Hatay Anayasası'nın hazırlanmasını kolaylaştırmıştır. Hatay Devleti Cumhuriyeti adı ve Cumhuriyet yönetim şekliyle siyasi varlığını ilan eden Hatay'ın siyasi açıdan kadrosu cumhurbaşkanı seçilen Tayfur Sökmen ve başbakanlık görevine getirilen Abdurrahman Melek liderliğinde oluşturulmuştur (Gönlübol & Sar, 1996, s. 132).

6 Eylül 1938'de kabul edilen Hatay Anayasası, bölgenin Fransa'nın manda yönetiminden ayrılıp Türkiye'ye katılması sürecinin yasal dayanağı olmuştur. Gelişen bu hukuki statü ile Hatay, asayişin sağlanması ve güvenliğin temin edilmesi açısından birtakım garantiler elde etmiştir. Hatay Anayasası'nın 23. maddesi bu dayanağı şöyle tanımlamıştır: *Hatay'ın nizam ve asayişinin muhafazasını temin için 1.500 kişiyi tecavüz etmeyecek polis ve jandarma kuvvetleri teşkil olunacaktır* (Akçora, 2000, s. 379). Bu hüküm devletin askerî ve sivil yapısının sağlanmasına, toplumsal düzenin korunmasına ve halkın güven içinde yaşamasına katkı sağlamıştır.

Haziran 1938'de geniş yetkilerle Sancak Umum Valisi olarak atanan Abdurrahman Melek, Türkiye'den aldığı destekle Hatay'da jandarma teşkilatının oluşturulmasına liderlik yapmıştır. Melek, göreve başladığı günlerde Sancak'taki güvenlik durumunu hatıralarında şöyle anlatmıştır: *Mevcut jandarma ve polis 148 kişilik kadrodan ibaretti. Bunlardan yalnız 40 kişi Türk'tü. İntihap devam ediyordu. Arapça konuşan Hıristiyan ve Alevi mahalleleriyle köylerinde bize karşı isyan manzarası genişlemişti. İntihap büroları da kasten böyle yerlerde açılmış bulunuyordu. Fransız Mesalih-i Hassa (silahlı özel kuvvet) Zabitanın emrindeki milisler, jandarmanın düzeltmek istediği durumu işkâl ve ihlal ediyordu. Collet'nin milis kuvvetleri bitaraf olarak vaziyete hâkim olmaya ve birkaç intihap bürosunda zaptu raptı ve serbest rey verilmesini temine çalışıyordu. Collet ile S.S. zabitlerinin müdahale ve tesirlerini bertaraf etmeyi aramızda kararlaştırdık. Fakat Collet'nin ve benim icraatımızın aleyhine hala bunların ve milislerinin faaliyetleri eksik olmuyordu. Abdurrahman Melek, isyanlarda Fransızların milis kuvvetlerinin etkisinin olduğu ve bu durumun jandarmanın işini zorlaştırdığı dolayısıyla halkın tepkilerini artırdığı yönündeki bu görüşünün temelinde bölgedeki güvenlik güçlerinin etnik ve dini yapısının homojen olmaması, dış müdahale ve yerel isyanlar arasında sıkışan bir yönetim ve güvenlik açmazı yer almıştır. Sancak'ta yaşanan herhangi bir asayişsizlik durumunda görevlendirilen Türk jandarmaların talepleri bu önemi pekiştirmiştir. Melek hatıralarında; *jandarmaları bir yere göndermek istediğim zaman, Türk neferleri ve Türk mülazım bana "Bizi yalnız gönder, gayri Türk jandarmalarla beraber gidersek, herhangi bir müsademedede onlar bizi arkadan vurmaya çalışırlar" diye yalvarıyorlardı. Hakikaten on gün evvel Dörtayak mahallesindeki bir müsademedede iki Türk jandarma neferinin arkadan gelen kurşunlarla yaralandıkları tespit edilmişti.*" Şeklinde bir gelişmeden bahsederek oluşturulacak jandarma teşkilatının Türklerden oluşturulmasının önemine bir kez daha değinmiştir (Melek, 1999, s. 99).*

"Hususi teşkilatın kanun harici selahiyetlere malik olan zabitleriyle emirlerindeki milisler muntazam bir çeteden başka bir şey değildi. Ben de bunlara muvazi olarak silahşorlardan müteşekkil bir kuvvet topladım ve jandarma selahiyetleriyle istihdamları hakkında bir kararname çıkardım. Tabii bunlara maaş vermek lazımdı; hâlbuki sancak bütçesinde böyle bir tahsisat yoktu. Parti kanalından para temini için partideki arkadaşlarımla konuşarak vaat aldığım halde bilahare bu vadi yerine getirmediklerinden, kısmen başkonsolostan alarak, kısmen de resmî masraflardan kapatmak suretiyle maaşlarını ödedim. Bu yeni kuvvet, cansiperane gayretlerle çalıştı ve öteden beri muhiti tedhiş etmiş olan resmî milisleri dahi yıldırıldı; muhalifleri hiç kımıldatmadı. Bu suretle bir tarafın Collet'nin milisleri bir taraftan da bizim gayretlerimiz Arap blokunu taşkınlık yapamayacak hale getirdi. Bunun üzerine İntihap Komisyonu, muhalif cephenin

şikâyetlerini ileri sürerek beni protesto etti. Komisyon reis ve savcılarını vilayet makamına gelerek intihabın seyrini değiştirmeye çalıştığımı, bu şartlar dâhilinde vazifelerine devam edemeyeceklerini, keyfiyeti Milletler Cemiyeti Genel Sekreterliği'ne yazdıklarını beyan ettiler. Bunlara verdiğim cevap gayet basit ve şundan ibaret olmuştu: "Memlekette asayişin temini mesuliyetini üzerime aldım. Anarşi içinde dürüst bir intihap yapılamaz. Nitekim siz de vazifenizi bihakkın yapamıyorsunuz. Mesaim sizin işlerinizi kolaylaştırıcaktır."

Abdurrahman Melek yukarıda ifade ettiği sözleriyle yerel bir hükûmetin Fransız etkisi altındaki bir bölgede asayişin sağlanmak için verdiği mücadeleye vurgu yapmış, bu süreçte karşılaşılan mali, siyasi ve güvenlik problemlerini ve dış müdahalelere karşı savunma çabalarını detaylandırmıştır. Melek aldığı kararlar ve uyguladığı yöntemler ile hükûmetin içsel çatışmalarla başa çıkma çabasını yansıtmıştır. Hatay'ın güvenlik mücadelesini, özellikle de yerel yönetimin Fransız destekli milisler ve muhalif gruplara karşı aldığı güvenlik önlemlerini ve buna karşı gelişen tepkileri detaylı bir şekilde ortaya koyan bu ifadeler, vali ve jandarma, Collet'nin milisleri ve yerel muhalifler arasında giderek artan bir gerilim yaşandığını göstermektedir. Bu gerilimi bertaraf etmek üzere Sancak Valisi Abdurrahman Melek tarafından yerel güçlerden oluşacak bir iç güvenlik dinamiği oluşturularak Fransızların etkisiyle yaşanan asayişsizliğe karşı çözüm oluşturulmak istenmiştir (Melek, 1999, s. 99).

Abdurrahman Melek ile Fransız temsilci Collet arasında yapılan görüşmelerde jandarma ve emniyet teşkilatlarında Türk uzmanlardan yararlanma yoluna gidileceği kararlaştırılmış olmasına rağmen Fransızlar Hatay'daki jandarma teşkilatının yerel bir statüde kurulması ve teşkilat kadrosuna alınacak jandarmaların Suriyeli askerlerden oluşturulması gerektiği yönünde görüşlerinde ısrar etmişlerdir (Dağıstan & Sofuoğlu, 2008, s. 94). Tayfur Sökmen, Hatay Delegatesi Collet tarafından bildirilen tekliflere sıcak bakmamış ve teşkilat kadrosunun Türkiye'den gelecek olan jandarmalardan oluşturulacağını belirtmiştir (Yılmaz, 2018, s. 190). Ancak teşkilat kadrosunda çalışmak üzere yapılan başvuruların olumsuz sonuçlanması 18 Ağustos 1938'de yeniden bir sınav planlamasına neden olmuş ve teşkilat bünyesinde çalışmak üzere bölgedeki diğer etnik grupların da sınava alınması kararlaştırılmıştır. Plana göre Hatay'daki jandarma teşkilatında çalışmak üzere sınavda başarı gösterenlerin ayrıca İskenderun Sancağı vatandaşı olmak, sağlam vücutlu ve okuryazar olmak, 20 ile 30 arasında bir yaşta olmak ve Sancak idare meclisinden iyi hal belgesi almak gibi şartları karşılaması istenmiştir (Kündeyi, 2020, s. 49, 261).

Hatay Jandarma Teşkilatının Kuruluşuyla İlgili Ankara ile Kurulan Temaslar ve Teşkilat Kadrosunun Geliştirilmesi Süreci

Jandarma teşkilatının kurulması ve güçlendirilmesine yönelik Hatay Devleti ile Ankara Hükûmeti arasında kurulan temaslar, Türkiye'nin ulusal bütünlüğünü pekiştiren bir faktör olarak öne çıkmıştır. Görüşmeler sırasında Hatay'da bir jandarma teşkilatının kurulmasına yönelik hemfikir olan taraflar, meseleye hem iç güvenlik stratejilerinde profesyonelleşme hem de sınır güvenliği konusunda yeteneklerin geliştirmesi penceresinden bakmıştır. Böylece, Hatay'ın jandarma teşkilatına sahip olması Türkiye'nin iç güvenlik stratejilerinin ve sınır güvenliği politikalarının etkinliğinde

belirleyici bir etken olmuştur (Pehlivan & Sarınoy & Yıldırım, 2001, s. 85).

1938 yılında yaşanan ve bağımsız bir Hatay Devleti'nin kurulmasına zemin hazırlayan gelişmeler, Hatay ile Ankara Hükümeti arasındaki temas ve yazışmaları artırmıştır. Devlet Arşivleri Başkanlığında yer alan Millî Savunma Bakanlığı Askerî Tarih Arşivinde bu yazışmalara ilişkin örnekler yer almaktadır. Bunlardan birisi Hatay'daki askerî personel ve yedek subaylar hakkında bir değerlendirme raporudur. Söz konusu raporda, askerî personelin durumu hakkında ayrıntılara değinilmiştir. Bu ayrıntılar arasında yedek subayların bir kısmının emekli olduğu ve toplamda 59'unun isimlerinin ve sınıflarının tespit edildiği bilgisi bulunmaktadır. Raporda izinli veya hasta olan bazı yedek subayların durumlarının net olmadığı dile getirilmiş, subaylar arasında farklı sınıflardan personel olduğu vurgulanmış özellikle doktor ve eczacı sayısının dikkat çekici olduğu belirtilmiştir. Yedek subayların önemli bir kısmının sivil memur olarak görev yaptığı dolayısıyla sivil kadrolara takviye yapılmasının önem taşıdığı vurgulanmıştır. Raporda Suriyeli milislerin sınır dışına gönderilmesi gerektiği konusunda Fransızlara bilgi verildiği, Hataylı milisler için jandarma ve polis kuvvetleri aracılığıyla önlemler alındığının belirtilmesi devletin güvenlik meselelerine yönelik hassasiyetinin göstergesidir (BCA, 110.9.1.14/ 7.0.127). Bu bağlamda, Şükrü Kanatlı tarafından 13 Eylül 1938 tarihinde İslâhiye Dağ Tugayı'ndan Genelkurmay II. Başkanı Org. Asım Gündüz'e gönderilen resmî yazı, dönemin askerî ve sivil yapılarına dair önemli bir değerlendirme sunmuştur. Kanatlı'nın yazısında Hatay'daki askerî personelin durumu ve bu personelin sivil yapılarla olan etkileşimine detaylandırılarak güvenlik önlemlerinin alındığı ve askerî-sivil entegrasyonunun önemi vurgulanmaktadır. Hatay'daki güvenlik ve organizasyonel yapı üzerinde yapılan bu değerlendirme, bölgesel güvenlik stratejilerinin nasıl şekillendiğine dair önemli ipuçları sunmaktadır. Yedek subayların sivil memur olarak görev yapması, askerî ve sivil yapıların entegrasyonunun kritik bir unsur olduğuna işaret ederken Kanatlı'nın Org. Gündüz'e gönderdiği yazı, dönemin askerî ve sivil yapıları ile alınması gereken güvenlik önlemleri hakkında önemli bilgiler içermektedir. Bu yazışmalar, Hatay'daki belirsizliğin ve yeniden yapılandırma sürecinin yaşandığı bir dönemin izlerini taşıyan belge olarak dikkat çekmektedir.

Org. Asım Gündüz tarafından Şükrü Kanatlı'ya cevap olarak gönderilen aynı tarihli yazıda Antakya'da kurulacak jandarma teşkilatı hakkında görüş bildirilmiştir. Yazıda ayrıca kurulacak teşkilatın nasıl yapılandırılacağı, teşkilattaki görev dağılımı, iletişim kanalları ve işleyiş biçimi gibi unsurların belirli kriterlere göre düzenlenmesi gerektiği aşağıdaki gibi belirtilmiştir:

- İki bölük ve bir süvari takımından oluşan taburun Reyhaniye'de bulunması ve bir bölüğün ise hudut karakollarında görevlendirilmesi,
- Bir bölüğün Lazkiye istikametini örtmek üzere Ordu'da bulundurulması ve bir bölüğün hudut karakollarında görevlendirilmesi,
- Bir taburun Kırıkhan'da bulundurulması ve bir kısmının da hudut karakollarına verilmesi,
- Bir taburun topluca hükümet merkezi olan Antakya'da bulundurulması,

- Müstakil bir bölüğün sahile karşı İskenderun'da ve müstakil bir diğer bölüğün Musa dağında bulundurulması.

Söz konusu cevap yazısı kurulacak teşkilatın gerek duyduğu tüfek ile diğer malzeme ve gereçlerin Ankara'dan temin edileceği, teşkilat için görevlendirilecek tabur komutanları ile subaylar için Ankara ile temasa geçileceği ve özellikle yedek subaylardan istifade yoluna gidileceği, mevcut milislerin tasfiyesi sırasında çıkabilecek muhtemel asayiş sorunları için hükümetin gerekli önlemleri alacağı gibi içerikleri taşıması bakımından önemlidir (BCA, 110.9.1.14/ 7.0.127).

13 Eylül 1938 tarihinde Genelkurmay Başkanlığı'na gönderilen Hatay Türk Mümessili ve Takviyeli Alay Komutanı Şükrü Kanat imzalı bir diğer yazıda, Hatay Devlet Başkanı Tayfur Sökmen ile düzenlenen bir toplantıdan bahsedilmiş ve yazıda kurulacak jandarma teşkilatı hakkında mutabık kalındığı belirtilmiştir. Toplantıda, teşkilata katılacakların muayene ve tescillerinin bir an önce yapılması gerektiği hususu da vurgulanmış, teşkilatın denetimi için İstanbul'da bulunan Hataylı jandarma üstsubaylarından Hasan Zühtü Bey'in uygun görüldüğü ifade edilmiştir. Ayrıca hudut mıntıklarında asayiş sağlamak amacıyla iki adet kamyon satın alındığı belirtilmiştir. Bununla birlikte Fransızların, teşkilata kendi hizmetlerinde bulunan milis ve jandarma subaylarını kaydetmek istedikleri ancak teşkilatta görevlendirilecek subayların Hataylılardan seçileceği özellikle vurgulanmıştır (BCA, 110.9.1.14/ 7.0.127). Hatay'da güvenlik ve asayişin sağlanmasına yönelik bu kurumsal düzenlemeler, yalnızca askerî bir organizasyonun kurulmasına dair teknik düzenlemelerle sınırlı kalmayıp aynı zamanda bölgenin sosyo-politik yapısını ve güvenlik ihtiyaçlarını göz önünde bulunduran bir mücadeleyi de yansıtmaktadır.

13 Eylül 1938 tarihinde gerçekleşen yazışma, Genelkurmay II. Başkanı Org. Asım Gündüz tarafından Hatay Askerî Mümessili Şükrü Kanatlı'ya iletilen soruları ve Hatay Jandarma Teşkilatının kuruluşuna dair önemli sorunları içermiştir. Yazıda, jandarma teşkilatının nasıl kurulacağı, personel ihtiyaçlarının nasıl karşılanacağı, silah ve cephaneye temini ve teşkilatın konuşlanma planlarına ilişkin sorulara yer verilmiştir. Kanatlı, teşkilatın tamamlanması için Hatay Devlet Başkanı Tayfur Sökmen ile iki kez görüşme gerçekleştirdiğini ancak teşkilatın bütçesinin henüz oluşturulmadığını ve bu nedenle gerekli ödeneğin Ankara'dan talep edildiğini bildirmiştir. Ayrıca Fransızların Hatay Jandarma Teşkilatı için emrindeki Suriyeli milisleri tayin etmek istedikleri ancak personelin sadece Türklüğe sadık kalmış Hataylılardan seçilmesinin uygun görüldüğü belirtilmiştir. Kanatlı, teşkilatın emrine 250-300 civarında Hataylı jandarmanın alınabileceği ve jandarma piyade bölüğünün mevcut durumu hakkında ayrıntılı bilgi vermiştir. Buna göre, piyade bölüklerinin dokuz mangadan oluştuğu, her manganın 12 erden ve yedi kişilik bir erkândan meydana geldiği, toplamda ise 150 kişilik bir mevcudun olduğu bildirilmiştir. Ayrıca taburların süvari takımlarının 14 kişiden oluştuğu ve toplam tabur mevcudunun 290 erden oluştuğu ifade edilmiştir. Kanatlı, Hatay'daki mevcut yedek subaylardan yararlanabileceğini ve teşkilatın en az yarısının özellikle tabur ve bölük komutanlarının Türkiye'den gönderilmesinin zaruri olduğunu vurgulamıştır. Jandarmaların ellerinde bulunan silah ve cephanenin eski olduğunu, mevcut filinta ve silahların yetersiz olduğunu belirterek ihtiyacın süratle karşılanmasının önemini dile

getirmiştir. Kanatlı, Hatay-Suriye sınırındaki karakollar için birer bölük, Antakya'daki devlet merkezi için bir tabur, Ermeni mıntıkası olan Musadağı ve Bityan gibi bölgelerdeki asayişin sağlanması için müstakil bölüklerin görevlendirileceğini ve İskenderun'un sınır güvenliği için ayrı bir bölüğün görevlendirileceğini belirtmiştir. Bu düzenlemelerin, teşkilatın kurulmasında önemli adımlar olduğunu ve tamamlanma sürecinin 10 gün içinde sonlanmasının beklendiğini eklemiştir (BCA, 110.9.1.14/ 11.14.1). Bu yazışmalar, Hatay'daki jandarma teşkilatının kurulma sürecinin yalnızca bir güvenlik gücü oluşturulmasından ibaret olmadığını, aynı zamanda sosyo-politik bir mücadele, ulusal kimlik ve bölgesel denetim stratejilerinin bir araya geldiği bir süreç olduğunu ortaya koymaktadır. Fransızların müdahalesi, Hatay'ın geleceği konusunda yaşanan belirsizlikler, yerel halkın güvenlik yapılarındaki etkisi, bu sürecin politik ve toplumsal açıdan oldukça karmaşık bir yapı oluşturduğunu göstermektedir.

Hatay ile Ankara arasında kurulan gizli temaslar, yukarıda verilen ayrıntılardan da anlaşılacağı üzere, teşkilatın ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik talepleri içermiştir. Bu kapsamda, jandarma kuvvetlerinin iç güvenliği sağlama, sınırları koruma gibi görev alanlarına sahip olması, teşkilatın doğru şekilde yapılandırılabilmesi adına bir gereklilik olarak değerlendirilmiştir. Hatay'daki jandarma teşkilatının işleyişi ile ilgili olarak birer bölük ve müstakil bölüklerin komutanlarının aynı zamanda kaza jandarma komutanlığı görevlerinde bulunması gibi öneriler, bir yandan askerî disiplini güçlendirmeyi diğer yandan bölgesel yönetimle entegrasyonu sağlamak amacıyla gütmektedir. Ayrıca personelin seçiminde Türkiye'deki usul ve kurallara uyulmasının, güvenliğin sağlanabilmesi için şart olduğunun altı çizilmiştir. Hatay'daki jandarma teşkilatının mevcut silah durumu hakkında yapılan değerlendirmeler, teşkilatın 150 Fransız tüfeği ile faaliyet göstermesinin yetersiz olduğu ve bu sebeple takviye silah alımının gerekli olduğu görüşünü ortaya koymaktadır. Ayrıca teşkilatın hayvan ihtiyacının karşılanamaması sebebiyle hayvan temininin Halep gibi Suriye vilayetlerinden yapılması gerektiği belirtilmiştir. Bu da Hatay'ın yerel şartlarının, kurumsal düzenlemeler açısından ne kadar büyük bir etki oluşturduğunu gösteren bir diğer unsurdur. Bir diğer önemli konu, teşkilatın subay ihtiyacının karşılanmasıdır. Bilgi ve yetenekleri göz önüne alınarak teşkilat kadrosuna teğmen, hekim ve memurların atanmasının zorunluluk arz ettiği teşkilat kanunu projesinde görevlendirilmesi icap eden hâkimlerin, Türkiye'den talep edilmesinin önem arz ettiği vurgulanmıştır. Vurgulanan diğer bir husus, Hatay Jandarma Teşkilatının subay ihtiyacının Türkiye'den gelecekler tarafından karşılanmasını haber alan Fransızların bu durumu sükûnetle karşıladıklarıdır. Hatay Jandarma Teşkilatının kurulması sürecinde ortaya çıkan tüm bu düzenlemelerin ve önerilerin hayata geçirilmesi için Ankara Jandarma Genel Komutanlığı tarafından bir ödenek gönderilmesinin ne denli önemli olduğu vurgulanmıştır (BCA, 110.9.1.14/ 11.14.1). Bu yazışmalardan yola çıkılarak Hatay'da bir jandarma teşkilatı kurulmasının askerî bir yapılanma olduğu kadar bölgedeki ulusal egemenlik mücadelesinin ve yerel halkın katılımı ilkesinin bir yansıması değerlendirilmesine ulaşılabilir.

Hatay Jandarma Teşkilatının kuruluş sürecinde Ankara Hükûmeti ile bir diğer temas 8 Ekim 1938 tarihinde kurulmuştur. Dâhiliye Vekâleti tarafından Genelkurmay Başkanlığına gönderilen resmî yazıda; İskenderun kışlasındaki milis kuvvetlerin tasfiye edilip binanın Hatay hükûmetine devredileceği ve milislerden 200'ünün eski anlaşmaları

gereği Hükûmet emrine verileceği bildirilmiştir. Boşaltılacak kışılaya dağ alayından bir taburun yerleştirileceği yazışmadan elde edilen bilgiler arasındadır. Hatay Cumhurbaşkanlığı Tayfur Sökmen'in emri ile jandarma devri için gerekli önlemlerin alınması ve hükûmet emrinde göreve başlayacak sivil memur ve jandarmaların alımında herhangi haksızlığa meydan vermemek için 12 kişilik bir komisyonun oluşturulması kararlaştırılmıştır. Teşkilata alınacak jandarmalar hakkında köy muhtar ve ihtiyar heyeti tarafından detaylı araştırma yapacağı bu doğrultuda hazırlanan raporların halkevlerince incelendikten sonra komisyona gönderileceği komisyonun onaylaması halinde jandarmaların göreve başlayacağı belirtilmiştir. Hükûmet emrine bu şekilde alınacak jandarmalardan Fransızların da memnun kalacağını vurgulandığı yazıda Genelkurmay Başkanı Mareşal Fevzi Çakmak'ın Hatay Jandarma Teşkilatının bir an evvel kurulması hususunda emrinin bulunduğu ve teşkilat için ihtiyaç duyulan bütçenin oluşturulması için Dâhiliye Vekaleti'nin girişimlerde bulunması gereği üzerinde durulmuştur (BCA, 110.9.1.14/ 11.14. 7). 8 Ekim 1938 tarihli bu yazışma, Hatay'daki jandarma teşkilatının kurulmasına yönelik önemli adımların bölgenin güvenlik ve istikrarı açısından kritik öneme sahip olduğunu ortaya koymaktadır.

25 Ekim 1938 tarihinde gerçekleşen bir diğer resmî bir yazı, Hatay Jandarma Teşkilatının nicelik bakımından durumunu ortaya koymaktadır. Bununla birlikte yazıda, teşkilatın 1.500 kişilik silahlı kuvvete sahip olduğu ancak silahsız bir kısım kuvvetin daha teşkilat kadrosunda bulundurulması hak ve yetkisine sahip olması sebebiyle kadroya dâhil edilen 460 silahsız er ile birlikte kuvvet sayısını 1960'a çıkarıldığı belirtilmiştir. Yazıdan Fransızların artan kuvvet sayısını kabul etmemesi durumunda teşkilatın zayıf kalacağı dolayısıyla da Genelkurmay Başkanlığı tarafından Hatay Zabıta Genel Komutanlığı adı ile bir makam oluşturulması ve oluşturulan bu yeni makama tuğbay rütbesinde bir kurmay subayın atanması teklifinin kabul edilmesinin zaruri olduğu bilgisine ulaşılmıştır (BCA, 110.9.1.14/ 7.0.117). Bu gelişme hem güvenlik güçlerinin etkililiği hem de Fransız otoritesine karşı bölgesel denetimi sağlamayı hedefleyen bir strateji olarak değerlendirilebilir.

Hatay Jandarma Teşkilatının güçlendirilmesine yönelik yazışmalar, kesintisiz bir şekilde devam etmiştir. Araştırma yapılan arşivde ulaşılan her yeni yazışma teşkilatın gelişen kadro, donanım ve lojistik ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik atılan adımları ayrıntılı bir biçimde ortaya koymaktadır. Bu bağlamda Hatay'daki jandarma teşkilatının güçlendirilmesine yönelik önlemler alınması gerektiğine ilişkin bir diğer yazı, 28 Ekim 1938'de Dâhiliye Vekâleti tarafından Bakanlar Kuruluna gönderilmiştir. Söz konusu resmî yazıda, Hatay Jandarma Teşkilatının hazırlık sürecindeki ilerlemeler aktarılmıştır. Buna göre teşkilatın ihtiyacı olan malzemelerin kısmen hazırlanmış olduğu ve Türkiye'den silah yardımı yapılarak Dörtöy ve Hassa mevkillerine sevk edildiği bildirilmiştir. Yazıda Hatay Devleti tarafından jandarma teşkilatı hakkında; Hatay Zabıtası Teşkilat Kanunu, Hatay Zabıtası Vazife ve Salahiyet Kanunu,¹ Hatay Zabıtasından Jandarma ile Emniyetin Birlikte Çalışması ve Büro Muamelatı Hakkında Talimatname, Hatay Zabıta Umum

¹ Hatay Zabıtası Vazife ve Salahiyet Kanunu, 24 Aralık 1938 tarihinde tezkere olarak meclise sunulmuş ve 2 Ocak 1939 tarihinde 33 maddelik kanun kabul edilmiştir. M. A. Kündeyi, *Hatay Devlet Başbakanı Dr. Abdurrahman Melek'in Hayatı ve Siyasi Faaliyetleri*, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Doktora Tezi, Afyon 2020.

Komutanlığının Mahalli Hükûmet ve Türkiye Cumhuriyeti Fevkalade Murahhasile Temas Şekil ve Tarzını Gösterir Gizli Talimatname ve Hatay Zabita Kıyafet Kararnamesi başlıkları altında yasal düzenlemeler hazırlandığı bildirilmiştir. Hatay jandarmasının kıyafeti üzerine yapılan etütler sonucu Türkiye'deki üniformanın kullanılmasına karar verilmiştir. Söz konusu yazıda Hatay Zabita Umum Komutanı Yb. Kemal Kılıççöte tarafından teşkilatın komuta ve idaresine yönelik olarak yapılan hazırlıklar çerçevesinde; toplam 270 kişiden oluşan bir kadro oluşturulduğu ve teşkilat için bütçeden yıllık 1.720.730 lira gider ayrıldığı bildirilmiştir. Türkiye'den Hatay'a gönderilecek subaylar için vize şartının kaldırılması, Hatay'a gidecek kafilenin sivil olarak İskenderun'a kadar tren ile oradan Antakya'ya otomobil ile gelmeleri uygun görülmüştür (BCA, 110.9.1.14/11.14.5). Bu gelişmeler, teşkilatın faaliyete geçmesine yönelik lojistik ve hukuki hazırlıkların tamamlandığını göstermektedir. Yazışmaların devamı teşkilatın güçlendirilmesi ve güvenlik stratejilerinin pekiştirilmesi adına alınan kararları içermektedir.

Yb. Kemal Kılıççöte tarafından Ankara Jandarma Genel Komutanlığına gönderilen aynı tarihli bir diğer resmî yazıda görevlendirilen teşkilat mensuplarının Antakya'ya peyderpey gelmeye başladıkları, ilk parti gelenlerin istihdam edilecekleri mahallere gönderilmiş olduğu ve personelin teşkilatın günlük işleri yanında mevcut jandarmaların talim ve terbiyesinden sorumlu tutuldukları bilgisi verilmiştir. Antakya'ya gelenlerin bir kısmının kendilerine tahsis edilen otel ve müstakil evlerde bir kısmının ise mesai yapılan binada konakladıkları ve istihdam edilen söz konusu personelden Antakya, Kırıkhan ve İskenderun'da bulunanların yemek ihtiyaçlarının lokantalardan karşılandığı belirtilmiştir. Gedikli erbaşların birliklere verilme suretiyle talim ve terbiye ile bürolardaki subaylara yardım etmek üzere görevlendirildiği, göreve başlayan erbaşların büyük bir ciddiyetle görevlerini icra etmekte oldukları ayrıca belirtilmiştir. Yb. Kılıççöte imzalı aynı tarihli bir diğer resmî yazıda Hatay'daki asayiş durumu hakkında bilgi verilmiştir. Buna göre Hatay Devleti'nin jandarma teşkilat kadrosunu oluşturmak üzere Türkiye'den gelen jandarmalar için sınır geçiş belgesi düzenlendiği bildirilmekle birlikte Kürt dağında vaziyetin karışık olduğu ve bölgeden Hatay'a izinsiz geçenlerin Hatay'daki asayişin bozulmasına neden olduğu, Lazkiye'deki isyanların kısmen bastırıldığı ancak bölgede emniyetin tam olarak sağlanması için gerekli önlemlerin henüz belirlenmemiş olduğu, Vatanilerin çeteler teşkil etmek suretiyle emniyet ve huzuru bozdukları tüm bu sebeplerden dolayı mevcudu 500 olan Hatay'daki teşkilat kadrosuna 300 kuvvet takviye edilmesi teklif edilmiştir. İkinci parti olarak Ankara'dan Hatay'a bir baytar, üç binbaşı, beş yüzbaşı, 13 üsteğmen ve bir tüfekçi olmak üzere 23 subay ile 10 erbaşın gönderilmesi kararlaştırılmıştır. Millî Müdafaa Vekâleti tarafından Hatay Jandarma Teşkilatı emrine verilmek üzere hazırlanan silah, mühimmat ve malzemeler hakkında ise şu bilgilere ulaşılmıştır: 500 piyade tüfeği, 500 kasatura, 685.000 muharebe fişegi, 24 ağır makineli tüfek, piyadeye mahsus 30 hafif makineli tüfek, süvariye mahsus dokuz hafif makineli tüfek, 64 ağır makineli tüfek ve cephaneye mahsus semer ve altı tevhit semeri (BCA, 110.9.1.14/11.14.5). Jandarma teşkilatının konuş ve kuruluşu hakkında da bilgi sunan yazıda sınırların kapatılması için Kırıkhan ve Reyhaniye taburlarından birer bölük ile Ordu ve Antakya taburlarından birer takımın görevlendirildiği bildirilmiştir. Mevcut jandarma erlerinden 130'unun sınır bölgelerinde görev aldıkları ve teşkilata yeni alınan erlerin ise talim görmüş ve silah kullananlar arasından seçilerek sınır karakollarına gönderildiği söz

konusu yazıda yer alan detaylar arasındadır (BCA, 110.9.1.14/11.14.5). Bu yazılar, teşkilatın etkinliğinin artırılması için yapılan sistematik hazırlıkların ve gerekli lojistik desteklerin önemini vurgulamaktadır. Buna göre hem askerî kadro güçlendirilmiş hem de bölgedeki güvenlik durumu göz önünde bulundurularak stratejik adımlar atılmıştır.

28 Ekim 1938 tarihli yazı teşkilat emrinde çalışan personelin barınmalarına yönelik bilgileri de içermiştir. Buna göre Antakya taburunun iskânı için iki han kiralanmış, Reyhaniye’de askerın barınma imkânının bulunmaması ve havaların erlerin çadırda yatmalarına izin vermemesinden dolayı Antakya’da dört cami, Reyhaniye taburunun barınma ihtiyaçları için hazırlanmış ve havaların müsait olmasıyla birlikte taburun Reyhaniye’de kurulan çadırlı ordugâha nakil edilmesi uygun görülmüştür. Ordu taburunun barınması için bir kahvehane, bir cami ve bir ev tahsis edilmiş, Kırıkhan’da uygun bina bulunamadığından bölgede görevlendirilecek taburun barınma ihtiyaçlarının İskenderun’da temin edilecek binalar ile karşılanması kararlaştırılmıştır. Yazıda erlerin kıyafetleri konusunda da bilgiler yer almış buna göre teşkilata yeni alınacak erler için birer takım elbise, birer kat çamaşır ve birer kat yatağın temin edileceği, temin edilen ve mevcut bulunan kıyafetlerin ise propagandaların önüne geçmek amacıyla eskimemiş olmasına özen gösterileceği dile getirilmiştir. Ayrıca erlerin Nisan ayından itibaren yazlık elbise giymeye başlayacakları bildirilmiştir. Resmî yazıda; teşkilata atanan yeni erlerin çiçek ve tifo aşuları için gerekli hazırlıklar yapılmış olduğu ve teşkilat emrine verilecek hayvanların ise Halep’ten temin edilmesinin kararlaştırıldığı belirtilmiştir. Son olarak Fransızların nüfus ettiği bir kışladan yararlanmak üzere işgalin sona ermesinin beklendiği ve söz konusu mevkiinin geri alınmasıyla birlikte ilkbaharda tadilat yapılmak suretiyle kışlanın birliklere tahsis edilmesi kararlaştırılmıştır. Hatay Zabıta Umum Kumandanı Yb. Kemal Kılıççöte tarafından Ankara Jandarma Genel Komutanlığına; 28 Ekim 1938 tarihinde başlayan hazırlıklar sonucu 1.580 kişilik planlanan Hatay Jandarma Teşkilatının kadrosunun 9 Mart 1939 itibarıyla 1.400’e ulaştığı bunun yanında er kayıtlarının devam ettiği bildirilmiştir (BCA, 110.9.1.14/11.14.5). Askerî ve lojistik hazırlıklarının ayrıntılı bir şekilde yer aldığı 28 Ekim 1938 tarihli bu yazı, dönemin askerî ihtiyaçlarını ve yerel koşulları dikkate alarak yapılan planlamaların önemini vurgulamaktadır. Hatay Jandarma Teşkilatının kadrosunun artırılması ve er kayıtlarının devam etmesi, bölgedeki askerî yapının güçlendiğini göstermesi bakımından önemlidir.

Hatay ile Ankara Jandarma Genel Komutanlığı arasındaki temaslardan bir diğeri, 22 Kasım 1938 tarihinde Hatay Zabıta Kumandanı Kemal Kılıççöte tarafından Ankara’ya gönderilen resmî yazı ile kurulmuştur. Yazıda, Hatay’ın güvenlik problemleri, mevcut zabıta teşkilatının durumu, teşkilatın güçlendirilmesi için benimsenen esaslar, teşkilatın ihtiyaçları gibi meseleler üzerinde durulmuştur. İskenderun, Kırıkhan, Reyhaniye, Ordu kaza merkezleri ve Aktepe, Beylan, Süveydiye, Bityas, Kesap, Şıhköyü, Karasu nahiyelerinde yapılan inceleme gezileriyle Hatay Jandarma Teşkilatını ilgilendiren meselelere çözüm arayışına gidilmiştir. Yapılan incelemeler sonucu hazırlanan raporda;

- Hatay’da sükûnetin hâkim olduğu, olası bir karışıklığa karşı bölge genelinde yeterli silahın bulunduğu, Fransızların girişecekleri herhangi bir siyasi ve askerî karışıklığa yönelik istihbarat faaliyetlerinin yürütüldüğü ve asayiş tehdit eden isyanlara karşı önlemler alındığı,

- Teşkilatta sadece 100 kadar jandarmanın göreviyle ilgili bilgi sahibi olduğu geri kalan personelin ise ihtiyaç duyulduğunda tüfek kullanabildiği ve askerî talim ve terbiyeden mahrum olduğu,
- Jandarmanın elindeki silahlarının yarısının atış yapabilecek kapasitede olduğu,
- Teçhizat bakımından yetersizliklerin bulunduğu bu noktada palaska takımlarının, filintaların ve eğer takımlarının ihtiyacı karşılayacak nitelikten uzak olduğu,
- Yatakhanelerin erlerin ihtiyacını karşılayamadığı devlet tarafından kış için yalnızca birer battaniye verildiği dolayısıyla yatak gereksiniminin erler tarafından karşılandığı,
- Milislerin Fransızlar tarafından verilen ve bedeli erlerin maaşlarından kesilen karavanlarla beslendiği,
- Binek hayvanların erler tarafından temin edildiği,
- Hatay'daki mevcut jandarmaların giyim açısından güven verici bir durum sergilemediği, bununla birlikte jandarma üniforması için gerekli hâkî kumaşın zamanında temin edilemediği dolayısıyla jandarmaların bulabildikleri ucuz işçilikle elbiselerini ve ayakkabılarını Hatay'da diktirmek zorunda kaldıkları,
- Jandarmanın biri İskenderun'da diğeri Kırıkhan'da birer dairesinin bulunduğu, sınırlardaki karakol binaların personeli iskân edebilecek durumda olmadığı bunun yanında toplu kuvvetlerin ve karakolların iskanı için Antakya'da kiralanacak bina kiralarının yüksek olmasından dolayı mesken krizi yaşandığı dolayısıyla bu durumun iskanın İskenderun'da yapılmasına sebep olduğu,
- Mevcut telefon şebekesinin Fransızlar tarafından tesis ve idare edildiği, Hatay'da yalnızca İskenderun, Kırıkhan ve Reyhaniye ile irtibat sağlandığı, Jandarma'ya ait Antakya, Harim, Reyhaniye ve Kırıkhan merkezlerinden geçen bir telefon hattı bulunduğu ancak Fransızların bu hattı satın almak suretiyle kontrol altında almak istedikleri ve Hatay'da sınır karakollarıyla iletişim kurulabilecek bir şebekeye acil ihtiyaç duyulduğu,
- Nakil vasıtaları konusunda yetersizliklerin bulunduğu bu çerçevede Kırıkhan, İskenderun, Reyhaniye ve Antakya'da jandarma emrinde kullanılmaya müsait birer kamyon olduğu bildirilmiştir (BCA, 110.9.1.14/ 11.14.1).

Yukarıda ayrıntıları verilen 22 Kasım 1938 tarihli yazıda, Hatay'daki güvenlik durumu ve jandarma teşkilatının mevcut durumu ele alınmıştır. Yazıda, bölgedeki sükûnetin sağlandığı ancak jandarmanın bazı önemli eksikliklerle karşı karşıya olduğu vurgulanmıştır. Bu eksiklikler arasında yetersiz eğitilmiş personel, silah ve teçhizat sıkıntıları, barınma koşullarının yetersizliği, giyim zorlukları ve iletişim altyapısındaki sorunlar yer almaktadır. Ayrıca, Fransızların sınırdaki iletişimi kontrol altına almak istemesi ve Hatay'daki jandarma teşkilatının nakil araçları ile telefon şebekesinin yetersizliği gibi lojistik sıkıntılar da raporda belirtilmiştir. Bu yazı, Hatay'daki jandarma teşkilatının güçlendirilmesi için gerekli önlemlerin acilen alınması gerektiğini ortaya koymaktadır.

1938 yılında Hatay'daki askerî güvenlik durumunu analiz eden yukarıdaki raporlar, Hatay'daki askerî yapı ve güvenlik durumunun oldukça kırılgan olduğunu ve bu durumun hem askerî personel hem de sivil halk üzerindeki etkileri bulunduğunu göstermektedir. Raporlar bölgedeki güvenliğin sağlanabilmesi için acil ve kapsamlı önlemlerin alınması gerektiğini ve Hatay'ın geleceği açısından bu tür sorunların çözülmesinin acil olduğunun altını önemle çizmektedir.

Hatay'da kurulacak jandarma teşkilatına dair yazışmalar, 1939 yılı boyunca devam etmiş ve her aşamada teşkilatın kadrosu, donanımı ve lojistik ihtiyaçları üzerine detaylı bilgiler verilmiştir. Kurulacak teşkilatın kadrosuna ve çeşitli birimlerine dair gelişmeleri aktarması bakımından önem taşıyan bu yazışmalardan birisi 21 Şubat 1939 tarihidir. VI. Kolordu Komutanı Korg. Muzaffer Ergüder tarafından Genelkurmay Başkanlığına gönderilen yazıda teşkilat kadrosunun mevcut durumu hakkında bilgi verilmiştir. Yazıda Hatay'da kurulması kararlaştırılan Antakya, Reyhaniye, Kırıkhan, ordu jandarma taburları ile İskenderun ve Musadağ Müstakil jandarma bölüklerinden yalnızca Antakya Jandarma Taburunun teşkilinin tamamlandığı bildirilmiştir. Taburun 14 er, 80 erden oluşan iki piyade jandarma bölüğü; 51 erden oluşan bir ağır makineli bölüğü ve 42 erden oluşan bir süvari takımı olmak üzere toplam 283 erden oluşturulduğu belirtilmiştir. Reyhaniye taburunun teşkilinin yakında tamamlanacağı Reyhaniye'de iskân durumu müsait olmadığından taburun bir süre Antakya'da bulundurulacağı, Kırıkhan ve Ordu jandarma taburlarının ve müstakil jandarma bölüklerinin teşkilinin ise 1939'un Mart ayında tamamlanacağı Hatay Askerî Mümessilliği tarafından VI. Kolordu Komutanlığına bilgi olarak iletilmiştir (BCA, 110.9.1.14/7.0.105). Yazışmaların içerdiği detaylar teşkilatın kadro yapısının, birimlerin yerleşim düzeninin ve personel dağılımının yanı sıra önceki yazışmalarda sunulan çözüm önerilerinin hayata geçirildiğini göstermektedir.

Ankara ile Hatay arasında kurulan temaslar, jandarma teşkilatının kuruluş sürecinde kritik bir rol oynamış ve bölgedeki güvenlik stratejisinin şekillendirilmesinde belirleyici olmuştur. Bu bağlamda jandarma teşkilatının gelişim süreci hakkında detaylar veren bir diğer yazışma, 28 Şubat 1939 tarihinde gerçekleşmiştir. Söz konusu yazışmada, Hatay Jandarma Teşkilatının kadrosunun toplamda 713 personele ulaştığı, Antakya ve Reyhaniye jandarma taburlarının Zabita Umum Kumandanlığı ve jandarma alay karargâhı kadrolarının tamamlandığı bildirilmiştir. Kolordu Kumandanı Muzaffer Ergüder imzasıyla Genelkurmay Başkanlığına ileten yazıda; Hatay jandarması emrine 18 hafif makineli tüfeğin dört jandarma taburunun piyade jandarma bölüklerinin emrine ve üç hafif makineli tüfeğin de iki müstakil jandarma bölüğünün emrine verildiği belirtilmiştir. Ayrıca Antakya süvari jandarma takımına üç hafif makineli tüfek ve Antakya jandarma taburuna altı ağır makineli tüfeğin tahsis edildiği söz konusu resmî yazıda yer alan bilgiler arasındadır (BCA, 110.9.1.14/7.0.101). Bu gelişme, teşkilatın askerî açıdan güçlenmesinin yanı sıra Hatay'daki güvenlik durumunun pekiştirilmesine yönelik önemli bir adım sayılmaktadır.

18 Mart 1939 tarihli bir diğer yazıda Kemal Kılıççöte tarafından Musadağ Müstakil Bölüğü ile Kırıkhan taburunun tamamen teşkil edildiği ve İskenderun Müstakil Bölük kadrosunun ise tamamlanmak üzere olduğunu dile getirilmiştir. Önceki yazışmalarda da görüldüğü üzere 18 Mart 1939 tarihli yazıda da Hatay'ın güvenliğine yönelik daha geniş

bir stratejinin parçası olarak potansiyel tehditlere karşı hazırlıkların yapıldığını ortaya koyulmuştur. Buna göre teşkilat bünyesinde hizmet verecek er mevcudunun artmasıyla Antakya ve Reyhaniye taburları ile alay karargâhları kadrolarının tamamlandığı bilgisi verilmiştir. Asayiş sağlamak ve Hatay Devleti'nin güvenlik hizmetini görmek üzere taburların tüfeksiz erlerinden 180 ve sınır karakolları için taburlardan 180 kişilik bir kuvvetin tahsis edilmesi, söz konusu resmi yazıyla Ankara'ya bildirilen hususlar arasındadır (BCA,110.9.1.14/11.14.5). Söz konusu yazışma, teşkilatın lojistik altyapısının güçlendirilmeye devam edildiğini ve bölgedeki askerî etkinliğin arttığını ortaya koymuştur. Teşkilatın durumu hakkında verilen bilgiler yanında bölgenin siyasi ve sosyal dinamikleri açısından kritik bir dönemde olduğunu anlaşılmaktadır. Bölgedeki potansiyel tehditlere karşı bir hazırlığın göstergesi olan yazı Ankara ile kurulan önceki temaslarda olduğu gibi lojistik ve ikmal altyapısının güçlendirilmesi gerektiğini ortaya koymuştur.

Hatay Jandarma Teşkilatı, bölgedeki güvenlik ve asayişin sağlanmasında kilit bir rol üstlenen bir birliktir. Dolayısıyla teşkilat kadrosunun geliştirilmesi konusundaki çabalar süreklilik arz etmiş ve bu hususta yaşanan gelişmeler Ankara'ya bildirilerek Hatay Jandarma Teşkilatının geliştirilmesi noktasında resmiyet ve destek kazanılmıştır. Bu bağlamda teşkilatın askerî gücünün arttığını ve bölgedeki güvenlik altyapısının güçlendirildiğini ortaya koyan bir diğer yazı, VI. Kolordu Komutanlığı tarafından 23 Mart 1939 tarihinde Genelkurmay Başkanlığına gönderilmiştir. Resmi yazıda; Antakya'daki Ordu Jandarma Taburunun teşkilinin tamamlandığı, Musadağ'nda teşkil edilen müstakil bölüğün kadrosunun yarı mevcudunun tamamlandığı, Kırıkhan'daki jandarma taburunun müstakil bölüğünün tamamen oluşturulduğu ve İskenderun'daki bölüğün ise tamamlanmak üzere olduğu bildirilmiştir. Yazıda Hatay Jandarma Teşkilatına alınacak erlerin kıyafetlerinin karışık bir düzende olduğu belirtilmiş, erlerin hâkî renk üniforma bulmakta güçlük yaşadıkları dolayısıyla Fransızların eski hâkî elbiselerini tedarik ederek giydikleri bildirilmiştir. Bu sorun karşısında Askerî Mümessillikle temaslarda bulunduğu ve erlerin kıyafetleri konusunda düzenleme yapılmasının talep edildiği konusunda Genelkurmay Başkanlığı bilgilendirilmiştir (BCA, 110.9.1.14/7.0.103). Kıyafet düzenlemesi, teşkilatın profesyonel bir görünüm kazanması ve erlerin moralinin artırılması için gerekli bir adım sayılmıştır. Üzerinde durulan bir diğer husus, 17 Mayıs 1939 tarihi itibarıyla teşkilatın 24 binek, 36 koşum katırı ve dört mekkari atından ibaret olduğu ve hayvan satın almak konusunda zorlukların yaşandığıdır. Teşkilat kadrosunda bulunan askerlerin sıhhi bakımdan durumlarının iyi olduğu ve salgın hastalıklara rastlanmadığı, sıtma hastalığına yakalanan erlerin tedavisinin yaptırıldığı ve hastalığın tekrar meydana gelmemesi için erlere kinin dağıtıldığını rapor eden Kemal Kılıççöte önemle Hatay'ın anavatana katılmasının an meselesi olduğu umudunu taşıdığını ve teşkilatın imkânların genişletilmesi için gerekli hazırlara devam edileceğini ifade etmiştir (BCA, 110.9.1.14/11.14.5).

Son olarak, 31 Aralık 1939 tarihli bir diğer yazışma, Hatay'daki jandarma teşkilatının büyük oranda tamamlanarak etkin bir şekilde çalışmaya başladığını ve bölgedeki güvenliğin sağlanması adına güçlü bir yapının oluşturulduğunu göstermektedir. Söz konusu yazışma, bölgenin güvenliğini sağlamak ve asayiş korumak amacıyla oluşturulan etkili bir yapıyı ortaya koymaktadır. Buna göre Antakya Sabit Jandarma Kadrosu şu

şekildedir: bir yarbay, bir mülhak binbaşı, iki tabur komutanı binbaşı, altı bölük komutanı yüzbaşı, altı takım komutanı teğmen, bir hesap memuru, beş astsubay ve 10 başçavuş, 35 tüfekli onbaşı ve 400 er olmak üzere kadroda çalışan toplam personel sayısı 467'dir. Komutanlığın emrinde hizmet eden hayvan sayısı ise 72'dir (BCA, 110.9.1.14/7.0.88). Bu yazı, Hatay'daki jandarma teşkilatının artık işlevsel hâle geldiğini ve bölgedeki güvenliği sağlamak adına büyük bir güç oluşturulduğunu göstermektedir. 1939 yılı sonunda Hatay'daki jandarma teşkilatının tamamlanarak etkili bir şekilde çalışmaya başlaması, bölgenin güvenliği açısından kritik bir adım olarak öne çıkmaktadır. Tüm bu yazışmalar, Hatay'ın güvenliğini sağlamak, teşkilatın lojistik ve askerî altyapısını güçlendirmek ve bölgedeki siyasi hedeflere ulaşmak adına yapılan sistemli ve disiplinli bir çalışmanın parçasıdır.

Aşağıdaki tabloda yer alan veriler doğrultusunda, Hatay Jandarma Teşkilatının kadro yapısı ve personel düzeni detaylı bir şekilde ortaya konulmuştur. Bu veriler, teşkilatın işleyişi ve bölgedeki güvenlik görevlerini yerine getirebilmesi için gerekli olan personel çeşitliliğini ve hizmet birimlerini göstermektedir.

Tablo 1

Hatay Seyyar Jandarma Alay Karargâh Kadrosu

Kadro	Personel Sayısı	Hayvan Sayısı
Alay Komutanı Albay	1 Subay, 1 Tüfekli Er, 1 Tüfeksiz Er	1 Binek Hayvan
Alay komutanı Binbaşı/Yarbay	1 Subay, 1 Tüfekli Er, 1 Tüfeksiz Er	1 Binek Hayvan
Emir Subayı Yüzbaşı	1 Subay, 1 Tüfekli Er, 1 Tüfeksiz Er	1 Binek Hayvan
Tabip Yüzbaşı	2 Subay, 2 Tüfekli Er, 2 Tüfeksiz Er	2 Binek Hayvan
Tabip Binbaşı	1 Subay, 1 Tüfekli Er, 1 Tüfeksiz Er	1 Binek Hayvan
Veteriner Yarbay	1 Subay, 1 Tüfekli Er, 1 Tüfeksiz Er	1 Binek Hayvan
Levazım Binbaşı	1 Subay, 1 Tüfeksiz Er	
İşe Subayı Yüzbaşı	1 Subay, 1 Tüfeksiz Er	1 Binek Hayvan
Esliha Subayı Yüzbaşı	1 Subay, 1 Tüfeksiz Er	1 Binek Hayvan
Hesap Memuru	3 Asli Memur	
İmam	1 Asli Memur	
Nalbant Ustası	1 Asli Memur	
Yazıcı Onbaşı ve Eri	3 Tüfeksiz Er	

Sıhhiye Başçavuş	3 Gedikli Erbaş	
Sıhhiye Eri	2 Tüfeksiz Er	
Nalbant Onbaşı ve Eri	2 Tüfeksiz Er	
Muhabere Çavuşu	1 Gedikli Erbaş	
Muhabere Onbaşı	3 Tüfekli Er	
Muhabere Eri	4 Tüfekli Er	
Deppoy Eri	1 Tüfeksiz Er	
Terzi Eri	2 Tüfeksiz Er	
Kunduracı Eri	2 Tüfeksiz Er	
Marangoz Eri	1 Tüfeksiz Er	
Demirci Eri	2 Tüfeksiz Er	
Saka Eri	1 Tüfekli Er	1 Mekkari
Saraç Ustası	1 Asli Memur	
Saraç Eri	1 Tüfeksiz Er	

Yukarıdaki tabloda yer alan verilere ek olarak Hatay Seyyar Jandarma Tabur Karargâhı Kadrosunda; bir tabur komutanı binbaşı emrinde iki tüfekli er ve bir binek hayvan; bir emir subayı yüzbaşı emrinde iki tüfekli er ve bir binek hayvan; bir iâşe subayı yüzbaşı emrinde bir tüfekli er; üç tüfekli yazıcı eri; karargâh kıtasında 17 tüfekli er; bir asli memur tüfekçi ve bir ücretli memur statüsünde aşçı yer almıştır. Taburda toplamda 30 personel yer almış ve tabur hizmetine iki binek hayvanı verilmiştir (BCA, 110.9.1.14/7.0.90).

Tabloya göre jandarma alayının kadrosunda yer alan subaylar, erler ve diğer personel ile birlikte teşkilatın gereksinim duyduğu lojistik ve destek birimlerinin de organize edildiği anlaşılmaktadır. Kadroda yer alan subaylar, çeşitli uzmanlık alanlarında (tabip, veteriner, levazım, iâşe, esliha, vb.) görev yaparken diğer personel de her biri belirli bir hizmet alanına sahip olarak teşkilatın operasyonel etkinliğini artırmaya yönelik önemli roller üstlenmiştir. Ayrıca tablodan, hayvan taşımacılığı için ayrılan bineklik hayvanların ve diğer araçların organizasyonu da dikkate alındığında, jandarma teşkilatının sahada daha esnek ve etkili bir şekilde hareket etmesinin sağlandığı anlaşılmaktadır.

Yukarıdaki tabloda yer alan bilgiler dışında subay eşyalarından sorumlu iki tüfekli er ve eşyaların taşınmasına hizmet edecek altı mekkari; muharebe vasıtalarını kullanacak iki tüfekli er ve üç mekkari; evrak ve yem taşıma işlerinden sorumlu bir tüfekli er ve söz konusu işlere tahsis edilen iki koşum ve bir araba; hasta nakliye arabasını kullanacak iki tüfekli er ve söz konusu işe tahsis edilen iki mekkari ve bir araba ile tüfeksiz erler tarafından kullanılan dört kamyon ve dört araba Hatay Seyyar Jandarma Alay Kadrosunda yer almıştır. Bu bilgiler dışında kadrolarla ilgili olarak Alay Komutanlığının üç taburdan oluştuğu, teşkilat emrinde yer alan tabip ve veterinerlerin sivil olabileceği

bilgisine ulaşılmıştır (BCA, 110.9.1.14/7.0.89). Tüm bu detaylar ışığında Hatay Seyyar Jandarma Alay Karargâhı kadrosunda 10 subay, altı asli memur, dört gedikli erbaş, 22 tüfekli er ve 30 tüfeksiz er olmak üzere toplam 72 personelin görev yaptığı anlaşılmaktadır. Bununla birlikte ulaşılan belgeler karargâhın hizmetine 23 hayvan ve altı aracın tahsis edildiği ortaya koymaktadır. Özetle 1938 yılında alınan karar gereği bir yıl içinde oluşturulan Hatay Jandarma Teşkilatında yer alan subayların karar verme ve yönetim görevlerini üstlenecek birimlerinin oluşturulduğu, teşkilata atanan sivil memurlar ile destek hizmetlerinin yapılandırıldığı, teşkilat bünyesine sahada uygulama ve destek görevlerini yürütecek erlerin tayin edildiği anlaşılmaktadır. Personelin hareket yeteneğini artırmaya yönelik olarak hayvanların satın alınması karargâhın operasyonel etkinliğini artırması bakımından önem taşımıştır. Teşkilatın sahip olduğu araçlarla sağlanan ikmal ve taşımacılık hizmetleri ise personelin ve malzemelerin hızlı bir şekilde taşınmasında etkili olduğu şeklinde yorumlanabilir. Son olarak üç taburdan oluşan ve çok yönlü bir hizmet alanı oluşturan Hatay Seyyar Jandarma Alan Karargâhı, bir askerî organizasyonun temel gereksinimlerini karşılamak üzere oluşturulmuş ve II. Dünya Savaşı'nın başladığı 1939 yılında Türkiye'nin destek ve önderliğinde Hatay Hükûmeti tarafından sınır güvenliği ve asayişin sağlanmasında kritik bir öneme sahip olmuştur.

Sonuç

Hatay meselesi II. Dünya Savaşı'nın sinyallerini verdiği yıllarda Türkiye'nin güvenlik stratejilerini gözden geçirmesinde bir uyarı aracıdır. Hatay'ın coğrafi konumu nedeniyle stratejik bir öneme sahip olması, Türkiye'nin bölge üzerinde hem dış politikada hem de iç güvenlikte daha temkinli bir yaklaşım benimsemesine yol açmıştır. Hükûmet, savaşın getirdiği tehditlere karşı halkın güvenliğini sağlamak amacıyla çeşitli tedbirler almış bu kapsamda sınır güvenliğini güçlendirmek ve iç güvenlik birimleriyle sivil savunma organizasyonları arasında koordinasyon sağlamak üzere girişimlerde bulunmuştur.

Yerel yönetimlerin ve jandarma teşkilatının güçlendirilmesinin ülkenin iç güvenliğinin sağlanmasında önemli rol oynadığı bu dönemde Hatay'ın anavatanına katılması, sadece coğrafi bir kazanım değil, ulusal bütünlüğün sağlanması açısından da kritik bir adım sayılmıştır. Aynı zamanda bölgenin etnik ve kültürel çeşitliliğini göz önünde bulunduran Türkiye'nin iç güvenlik politikalarının uygulanmasında önemli bir adım sayılmıştır. Hatay Jandarma Teşkilatının kuruluşuyla hem güvenlik önlemleri almak hem de iç huzuru sağlamak amacıyla sistemli bir yapılanma sürecine girilmiştir. Kuruluş sürecinde Fransızlarla yürütülen iş birlikleri ve yerel milislerin durumu gibi meselelerin de dikkate alındığı anlaşılmaktadır.

Hatay'ın güvenliği açısından alınan önlemler ve yapılan planlamalar, devletin bölgedeki hassasiyetini ortaya koyması bakımından önemlidir. Bu hassasiyet, personel ihtiyaçları, silah temini ve askerî eğitim konularında ortaya konan önerilerde açıkça görülmektedir. Bu bağlamda, sürecin dikkatle izlenmesi ve gerekli iyileştirmelerin yapılması, güvenlik ve istikrar açısından hayati öneme sahip olmuştur. 1938 yılı itibarıyla yedek subayların büyük bir kısmının emekli olması ve kalanlarının sivil memur pozisyonlarında görev alması, askerî ve sivil yönetim arasındaki dinamiklerin önemini gözler önüne sermektedir.

Jandarma teşkilatının, bölgedeki güvenlik ihtiyacını karşılamak için Fransızlarla yürüttüğü iş birliği ve yerel milis güçlerin entegrasyonu, Hatay'ın iç güvenlik yapısının gelişiminde kritik bir rol oynamıştır. Araştırmanın bulguları, Hatay'daki güvenlik stratejilerinin yalnızca askerî unsurlarla sınırlı olmadığını aynı zamanda yerel toplulukların da bu süreçteki önemini vurgulamaktadır. Jandarma teşkilatının etkinliğini artırmak için alınan tedbirler, bölgede sosyal ve siyasi istikrarın sağlanmasına önemli bir katkı sunmuştur. Bu bağlamda, Hatay'ın güvenliğini güçlendirmek amacıyla uygulanan politikaların ve stratejilerin sürekliliği, bölgedeki huzurun teminatı olması bakımından önem taşımaktadır.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek: Yazar bu çalışma için finansal destek almadıklarını beyan etmiştir.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The author has no conflicts of interest to declare.

Financial Disclosure: The author declared that this study has received no financial support.

Kaynakça

- Akçora, E. (1995). Hatay'ın Anavatan'a ilhakının Türk dış politikasındaki yeri. *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, 11(32), 379-405.
- Alıyot, H. (2008). *Türkiye'de zabıta tarihi gelişimi ve bugünkü durumu*. İçişleri Bakanlığı Yayınları.
- Atabey, F. (2020). Türk - İngiliz belgeleri ışığında Hatay sorunun çözümüne dair bazı değerlendirmeler. *Belgi Dergisi*, (20), 2579-2594. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1112639>
- Aydın Tarihi, Şubat 1937, (38), 95-97.
- Çapa, M. (2018). Hatay mücadelesine katılanların anıları. *Atatürk Yolu Dergisi*, (62), 21-38. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/676119>
- Dağistan, A., & Sofuoğlu, A. (2008). *İşgalden katılıma Hatay*. Phoenix Yayınevi.
- Devlet Arşivleri Başkanlığı, Cumhuriyet Arşivi (BCA). 110.9.1-14 /11.14.5.
- Devlet Arşivleri Başkanlığı, Cumhuriyet Arşivi (BCA). 110.9.1.1/7.0.89.
- Devlet Arşivleri Başkanlığı, Cumhuriyet Arşivi (BCA). 110.9.1.1/7.0.90.
- Devlet Arşivleri Başkanlığı, Cumhuriyet Arşivi (BCA). 110.9.1.4/7.0.88.
- Devlet Arşivleri Başkanlığı, Cumhuriyet Arşivi (BCA). 110.9.1.14/7.0.101.
- Devlet Arşivleri Başkanlığı, Cumhuriyet Arşivi (BCA). 110.9.1.14/7.0.103.
- Devlet Arşivleri Başkanlığı, Cumhuriyet Arşivi (BCA). 110.9.1.14/7.0.105.
- Devlet Arşivleri Başkanlığı, Cumhuriyet Arşivi (BCA). 110.9.1.14/7.0.117.
- Devlet Arşivleri Başkanlığı, Cumhuriyet Arşivi (BCA). 110.9.1.14 /7.0.127.
- Devlet Arşivleri Başkanlığı, Cumhuriyet Arşivi (BCA). 110.9.1.14/7.0.129.
- Devlet Arşivleri Başkanlığı, Cumhuriyet Arşivi (BCA). 110.9.1.14/8.0.22.
- Devlet Arşivleri Başkanlığı, Cumhuriyet Arşivi (BCA). 110.9.1.14 /11.14.1.
- Devlet Arşivleri Başkanlığı, Cumhuriyet Arşivi (BCA). 110.9.1.14 /11.14.7.
- Devlet Arşivleri Başkanlığı, Cumhuriyet Arşivi (BCA). 30.10.0.0/ 222.501.4
- Gönlübol, M., & Sar, C. (1996). *Olaylarla Türk dış politikası*. Siyasal Kitabevi.
- Gönlübol, M., & Sar, C. (1997). *Atatürk ve Türkiye'nin dış politikası (1919-1938)*. Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları.
- Kanatlı, Ş. (2006). *Irak Muharebelerinde 3'üncü Piyade Alayı hatıraları*. Genelkurmay ATASE ve Denetleme Başkanlığı Yayınları.
- Kocatürk, U. (1983). *Atatürk ve Türkiye Cumhuriyeti kronolojisi (1918-1938)*. TTK Basımevi.
- Kündeyi, M. A. (2020). *Hatay Devlet Başbakanı Dr. Abdurrahman Melek'in hayatı ve siyasi faaliyetleri* (Yayın No.642179) [Yayımlanmamış Doktora Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi]. Yök Ulusal Tez Merkezi.
- Melek, A. (1999). *Hatay nasıl kurtuldu*. Türk Tarih Kurumu Yayını.
- Öztürk, K. (1981). *Atatürk'ün TBMM gizli ve açık oturumlarındaki konuşmaları*, (Cilt 1, s. 127). Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Pehlivanlı, H., & Sarıнай, Y., & Yıldırım, H. (2001). *Türk dış politikasında Hatay (1918-1939)*. Avrasya Stratejik Araştırmalar Merkezi Yayınları.
- Sarıнай, Y. (1996). Atatürk'ün Hatay politikası-I. *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, 12 (34), 3-65. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1664747>

- Soysal, M. (2000). *Türkiye'nin siyasal andlaşmaları* (Cilt 1, s. 546). Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Süzgün, G. (2018). II. Dünya Savaşı sırasında Türkiye'de suç ve asayiş. İ. Demircioğlu (Ed.), *Miras ve değişim: Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Jandarma* (1. Baskı, 373-388) içinde. Berikan Yayınevi.
- Tekin, M. (2000). *Hatay tarihi*. Atatürk Araştırma Merkezi Başkanlığı Yayınları.
- Tekir, S. (2020). *Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Jandarma kuruluş teşkilat ve mücadele (1903-1938)*. Timaş Yayınları.
- Toprak, Z. (1985). Tanzimat'tan sonra Osmanlı kolluk kuvvetleri. *Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi* (Cilt 5, 1269-1271). İletişim Yayınları.
- T.C. Genelkurmay Başkanlığı. (1989). *Türk İstiklal Harbi'ne katılan tümen ve daha üst kademelerdeki komutanların biyografileri*. Genelkurmay Basımevi.
- Uça, M (2002). *Türkiye açısından Hatay Sancağı'nın stratejik önemi* (Yayın No. 122213) [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Yılmaz, D. (2023). Jandarma kolluk kuvvetinin tarihsel gelişim süreci. *Türk İdare Dergisi*, Özel Sayı, 485-499. <http://www.tid.gov.tr/kurumlar/tid.gov.tr/tum-sayilar>
- Yılmaz, Y. (2018). *Hatay Devleti Cumhurbaşkanı Tayfur Sökmen'in Hatay'ın bağımsızlığındaki yeri ve siyasi faaliyetleri (1918-1974)* [Yayımlanmamış Doktora Tezi, Mustafa Kemal Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.

Extended Summary

With the outbreak of World War II, political and military balances around the world changed rapidly. This chaotic environment also brought the issue of Hatay's security to the agenda. Since Hatay attracts attention with its strategic location and ethnic diversity, ensuring public order was of great importance during the war. In this context, the establishment of the gendarmerie organization and the taking of security measures became inevitable. Hatay has historically been a region where various ethnic groups lived together; this situation created a complex structure that affected both local dynamics and national security.

The steps towards the establishment of the gendarmerie organization were meticulously planned by the Hatay Assembly. The Assembly made important decisions against the threats posed by the war and acted in cooperation with the local government. The gendarmerie stood out not only as a military force but also as a structure supporting civil authority. This situation played a critical role in terms of both ensuring the security of the local population and creating a counterbalance to the central authority. Secret meetings were held during the establishment process, and in these meetings, the analysis of the current situation of the gendarmerie forces in Hatay and the determination of security needs played an important role.

In this process, how the gendarmerie would be structured, staffing needs and financing issues were discussed in detail. The establishment of the gendarmerie organization aimed to contribute to national security as well as ensuring local security. In this context, the personnel provided the local population and existing security units played an important role in ensuring public order. The training and job descriptions of these personnel were shaped according to security needs. Thus, the gendarmerie organization became an effective structure in both ensuring the security of the local population and maintaining social peace under war conditions.

The provision of materials and equipment was also of great importance in the establishment process of the gendarmerie organization. The provision of materials necessary for the gendarmerie to be able to perform its duties effectively was arranged through meetings held between the local government of Hatay and the central government. These meetings were carried out considering the urgency and importance of the security needs in the region. This situation shows how the local government and the central authority cooperate on security issues.

As a result, the difficulties brought by World War II made the establishment of the gendarmerie organization in Hatay inevitable. This process constituted an important turning point in terms of Hatay's historical and socio-political dynamic and reinforced the role of the gendarmerie in solving security issues. These steps taken for the security of Hatay also showed their effects in the post-war period. The existence of the gendarmerie organization ensured peace in the region and increased the sense of trust of the local people.

This study, conducted using the document analysis method, was shaped by analyzing the documents obtained from the State Archives Presidency and the Military History Archive of the Ministry of National Defense. These documents reflect the preparation process of the Gendarmerie Organization established in Hatay in detail.

The establishment of the gendarmerie organization not only provided regional security but also strengthened Turkey's national defense mechanism. The strategic importance of Hatay made the role of the gendarmerie even more important in ensuring the security of the region. This study aims to contribute to research in the field of military history; it reveals the critical role undertaken by the gendarmerie organization in order to strengthen national unity and protect the peace of the people in line with the strategic importance of Hatay. The establishment of the Gendarmerie organization should be evaluated not only as a security solution for wartime but also as a part of Turkey's future security strategies. In this context, it has left an effective mark on the historical and socio-political dynamic of Hatay.